

L'Octubre acull una curiosa mostra amb les fotografies que l'autor de la mítica novel·la *Camí de sirga* (1988) Jesús Moncada, féu del seu poble, Mequinensa, abans de desaparèixer sota les aigües del pantà de Riba-roja. Parlem de l'exposició amb la seua germana, Rosa Maria, testimoni d'una època i d'un procés de creació.

“El meu germà no donava mai res per acabat”

La mostra, que es podrà veure a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània fins al 13 de març, és una producció del Museu Etnològic de Barcelona comissariada pel seu director, Josep Fornés, amic personal de la família, i per la mateixa Rosa Maria Moncada. I forma part d'una sèrie d'exposicions itinerants organitzades per aquella institució “per no perdre activitat i apropar-se a la gent” mentre el centre torna a obrir al públic després d'unes obres de rehabilitació, segons va explicar Júlia Pérez, representant de l'Etnològic. Un pretext excel·lent, en qualsevol cas, per parlar de Jesús Moncada (Mequinensa, 1941, Barcelona, 2005) i de l'obra que va immortalitzar el seu poble, *Camí de sirga*, un dels llibres cabdals de la literatura catalana.

—**Quan descobriu les fotografies de Mequinensa i com es va gestar el projecte de l'exposició?**

—Un dia em vaig trobar Josep Fornés, amic des de fa molts anys, que em va demanar una fotografia d'instruments de música antics. I com ara el meu pare i el meu germà eren molt aficionats a la fotografia, li vaig dir que passés per casa. Llavors va veure les fotografies de Mequinensa que va fer el meu germà quan ja era conscient que aquell poble desapareixeria. La gent que vivíem allà estàvem tan ofuscats pel que passaria que no érem conscients que aquelles parets es destruirien. Però ell vivia a Barce-

lona, tenia la perspectiva de la distància i l'ànima d'artista, i un dia d'agost vingué a Mequinensa i em digué: “Xiqueta, demà ens alçarem d'hora que m'has d'acompanyar”. I diumenge de matí, anà amb una càmera fotogràfica i gairebé va fotografiar pedra per pedra, porta per porta, carrer per carrer. Aleshores ens adonarem de la importància que tenien les fotografies des d'un punt de vista històric: aquell poble ja no existeix, ja no hi ha res. Fornés trobà unes fotografies d'uns instruments de corda molt bonics, però aquelles imatges del Jesús se li quedaren gravades a la memòria. I no va parar fins que es va fer una exposició, que es va veure per primera vegada a Mequinensa el setembre passat.

—**A l'hora de fer les fotos el vostre germà ja té al cap fer *Camí de sirga*?**

—Sí. Ell va néixer així, pintor, escriptor, fotògraf... I sempre li va interessar el món del riu, la vida dels llaüters [diu en referència a la gent que navegava l'Ebre transportant mercaderies], que jo no vaig conèixer perquè tenim una diferència d'edat gran. Llavors, es dedicava a anar a parlar amb els miners, els llaüters, tota la gent del poble... Des de sempre havia volgut escriure una novel·la sobre Mequinensa. O sobre aquest món en particular. Tot el llenguatge que el meu germà aporta eren paraules que havien desaparegut i que ell recupera a base de parlar contínuament amb la gent que quedava que havia tingut aquests oficis.

FRATS I CAMPS

D'una manera o d'una altra, sempre havia tingut la novel·la al cap. És una novel·la molt estructurada, amb una feina terrible...

—**Volia preguntar precisament sobre el procés de creació, perquè dieu que volia fixar la memòria d'uns oficis i d'una gent però és també una història de Catalunya.**

—El Jesús tenia un problema, com hem tingut molta gent de certa edat, que era la llengua, haver tingut una educació en castellà. Ell sempre havia volgut escriure, però del que pensava al que escrivia hi havia un salt, una traducció. I va optar per la pintura, que és un llenguatge universal. Jesús estava de professor a Mequinensa i un estiu, Edmon Vallès, periodista i mequinensà que estava de volta pel poble li va dir que les seves idees no les podia dur a terme allí, que havia de marxar. Vallès, que havia treballat a Montaner i Simó, una editorial que ja no existeix, li va contar a Pere Calders que Jesús escrivia, tot i que de forma autodidacta,

A la imatge de dalt, Rosa Maria Moncada amb una fotografia de la mostra. A sota, amb Júlia Pérez, davant una fotografia de Jesús Moncada amb un amic, també inclosa a l'exposició.

amb faltes d'ortografia... Calders li va demanar alguna cosa. El meu germà li enviava contes, Calders els corregia i li anava dient: "Vas bé, Jesús, vas bé, aquest conte supera l'altre". Arribà un moment, que m'esborrono de recordar-

ho, que Pere Calders, el senyor Pere Calders, li va enviar una carta dient: "Jesús, no et puc corregir, estàs als llimbs dels escollits, només et demano sisplau que no canviïs de caràcter quan siguis important".

—Tot just, volia preguntar com va assimilar el vostre germà el doble èxit de *Camí de sirga*, de ser una obra de prestigi crític però també molt llegida i traduïda?

—Jesús era una persona humil, sensible i propera. I mai no donava res per acabat, buscava la perfecció, i la perfecció no existeix. Quan li deien que *Camí de sirga* havia arribat a la cinquena edició feia: "Cinquena edició? Tants catalans hi ha que han llegit el meu llibre?". No s'ho va creure mai, no pensava que hagués arribat enlloc. Es va morir massa jove i no va poder gaudir de l'èxit. Però, ben mirat, si hagués viscut, no hauria gaudit de l'èxit, hauria continuat escrivint amb el mateix amor i la mateixa humilitat. Hi hagué una proposta molt modesta per traduir *Camí de sirga* al vietnamita, però no tenien diners per a avançaments. Ell va dir que endavant. A la família fèiem la broma que un dia ens trobaríem a l'estació un tren carregat d'arròs, per compensar [riures]. Ell tenia molt d'agraïment i molt de respecte per qualsevol que volia traduir la seva obra.

—Quina memòria guarden els descendents de Mequinensa, les generacions que no van viure la desaparició?

—Les noves generacions, que han nascut amb la informàtica incorporada, sempre miren cap endavant, mai cap endarrere. Hem parlat als nostres fills del poble i ho saben tot. El que passa és que la vida ha d'anar endavant. Al poble vell se l'ha de mirar sense enyorança però amb respecte i estima, perquè Mequinensa va ser un gran poble per la situació on estàvem, entre l'Ebre i el Segre, que eren antigament vies de comunicació.

—I quina relació tenen els joves amb la novel·la?

—Als joves els costa molt llegir. Però l'altre dia era a Mequinsensa i em vaig endur una sorpresa en un acte amb nanos de 10 o 11 anys llegint fragments de *Camí de sirga*. El que passa és que és una novel·la de lectura no fàcil, molt estructurada, que t'hi has de posar, no és un llibre de llegir mentre veus la televisió. Necessita una disciplina, un cert nivell i edat. Però els contes del Moncada capten molt la gent jove, riuen molt i el descobren. Esperem que començant per allò més fàcil, que són els contes, els joves vagin entrant a l'obra del Jesús.

Xavier Aliaga